Trafikutskottets betänkande 1983/84:15

om anslag till Postväsende m. m. (prop. 1983/84:100 bil. 8)

SJÄTTE HUVUDTITELN

Postväsende m. m.

Anslagen till postväsende. I proposition 1983/84:100 bilaga 8 (kommunikationsdepartementet) återfinns regeringens förslag till medelsanvisning för budgetåret 1984/85 under avsnitt G. Postväsende (s. 126–133). Förslagen innebär

att till Posthus m. m. anvisas ett reservationsanslag på 3 020 000 kr. (punkt. G 1.),

att till Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser anvisas ett förslagsanslag på 513 000 000 kr. (punkt G 2.),

att till Ersättning till postverket för tidningsdistribution anvisas ett anslag på 42 000 000 kr. (punkt G 3.).

Vidare har regeringen under punkt G 1. föreslagit riksdagen att för budgetåret 1984/85 medge undantag från gällande finansieringsprinciper för byggnadsinvesteringar så att även stora investeringar kan finansieras med i postverkets rörelse tillgängliga likvida medel.

Motionerna

I motion 1983/84:414 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 14 delvis), att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående investeringsbeslut inom de statliga affärsverken.

I motion 1983/84:553 av Sven Munke (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om utgivande av ett frimärke för att hedra Raoul Wallenberg.

I motion 1983/84:670 av Tore Nilsson (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning om alternativa former för postens service till allmänheten.

I motion 1983/84:818 av tredje vice talman Karl Erik Eriksson (fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett korsbandsporto, avsevärt lägre än vanligt brevporto, bör återinföras i Sverige och Norden.

I motion 1983/84:1260 av Karin Ahrland (fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om brevlådeservice.

I motion 1983/84:1286 av Börje Stensson och Elver Jonsson (båda fp) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om förbättringar av postverkets informationsverksamhet vid försändelser till öststaterna,

2. att riksdagen begär att regeringen verkar för en harmonisering av internationella regler vid postförsändelser.

I motion 1983/84:2496 av Rolf Clarkson m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 9), att riksdagen till Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser anslår 500 milj. kr.

Utskottet

Posthus m. m.

Sedan budgetåret 1982/83 gäller för beslut och finansiering av postverkets investeringar att endast stora posthus – totalkostnad över 100 milj. kr. – normalt finansieras med anslag över statsbudgeten. Små och medelstora posthus och övriga investeringar finansieras med i verket tillgängliga likvida medel. För medelstora byggnader – totalkostnad över 10 milj. kr. – anger regeringen en årlig kostnadsram. Regeringen skall också godkänna igångsättningen av medelstora byggnadsprojekt liksom förhyrningar i lokaler som särskilt byggts för postverkets behov.

Postverket föreslår att rörelsemedel skall få användas för finansiering av samtliga investeringar och att ramarna för beslut som inte kräver regeringens godkännande skall vidgas.

Föredragande departementschefen tar i anslutning härtill upp den övergripande frågan hur statsmakterna fortsättningsvis bör styra postverket. I budgetpropositionen anförs därvid att det bör övervägas om inte statsmakterna i högre grad bör kunna styra postverket genom att sätta ekonomiska mål och servicemål och i mindre grad styra verket genom medlen, t. ex. lokaler, organisationen och finansiering. Föredraganden anger att ett arbete med denna inriktning pågår inom regeringskansliet och att eventuella förslag till ändrade styrformer senare kommer att redovisas.

Föredraganden anför vidare att det mot bakgrund av sysselsättningssituationen är angeläget att postverket i möjligaste mån forcerar sin byggnadsverksamhet över landet. Med hänsyn till detta förordas att riksdagen för budgetåret 1984/85 medger undantag från gällande finansieringsprinciper enligt ovan och ger postverket möjlighet att finansiera investeringarna med i rörelsen tillgängliga medel. Belastningen på statsbudgeten avseende finansieringen av stora posthus kan på detta sätt

avsevärt reduceras. Enligt föredraganden bör den föreslagna ordningen – i kombination med att någon kostnadsram för medelstora posthus ej anges för budgetåret 1984/85 – kunna resultera i att ett flertal byggnadsprojekt kan startas under hösten 1984. När det gäller postverkets förslag angående vissa större byggnadsprojekt ansluter sig föredraganden till verkets bedömning i fråga om medelsåtgången för *Tomtebodaterminalen* i Stockholm – 3,1 milj. kr.

Föredraganden anser att – under förutsättning att vissa frågor kan lösas – postverket bör få bygga ett nytt hus för postterminalen Stockholm Ban till en beräknad kostnad av ca 325 milj. kr. inkl. projekteringskostnader i prisläget den 1 januari 1983. Bygget bör enligt föredraganden finansieras med i postverkets rörelse tillgängliga likvida medel.

I motion 1983/84:414 (c) biträds förslaget att postens investeringar i sin helhet får finansieras med postverkets rörelsemedel, men motionärerna anser att alla *större investeringsbeslut* bör underställas statsmakterna.

Utskottet godtar vad föredraganden har förordat i fråga om att för budgetåret 1984/85 medge undantag från gällande finansieringsprinciper för byggnadsinvesteringar så att även stora investeringar kan finansieras med i postverkets rörelse tillgängliga likvida medel. Utskottet godtar vidare vad föredraganden har förordat beträffande medelsförbrukningen och tillstyrker regeringens förslag om anslag till Posthus m. m. för nästa budgetår. Med hänvisning till att utskottet härmed inte tagit ställning till några nya beslutsregler eller finansieringsprinciper, utan endast medgivit undantag från finansieringsprinciperna, samt att en översyn pågår av hur statsmakterna bör styra postverket bör motionen i denna del kunna lämnas utan någon riksdagens åtgärd.

Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser

Föredraganden bedömer behovet av anslag för ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser till 513 milj. kr. I budgetpropositionen har därvid inte räknats med någon volymökning för tjänsteposten. Inte heller har i beräkningen antagits någon portohöjning. Föredraganden har dock tagit hänsyn till att tjänstebrevsrätten inte längre omfattar utbetalningskort, inbetalningskort och postanvisningar.

I motion 1983/84:2496 (m) yrkas att riksdagen, i syfte att åstadkomma besparingar inom trafikpolitiken, anslår 500 milj. kr. under detta anslag. Motionärerna föreslår bl. a. att reglerna för statliga tjänsteförsändelser blir restriktivare.

Utskottet ansluter sig till föredragandens bedömning och godtar den angivna anslagsberäkningen. Härav följer att utskottet avstyrker motionen i denna del.

Rättelse på Rättelse: S. 6, rad 6 Står: kansli- och Rättat till: konst- och

Ersättning till postverket för tidningsdistribution

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att riksdagen till Ersättning till postverket för tidningsdistribution för nästa budgetår anvisar ett anslag på 42 milj. kr.

Postservice m. m.

I motion 1983/84:670 (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning om alternativa former för postens service till allmänheten. Motionären pekar på att det i stället för fullständiga postanstalter vore möjligt att ha ett slags enklare postexpeditioner. Motionären anger bl. a. att det utomlands förekommer att en postkassa är inrymd i en helt vanlig butik. Vidare torde det i ett bostadsområde ej vara nödvändigt att postanstalten är öppen hela dagen.

Postens främsta konkurrensmedel är att upprätthålla ett finmaskigt servicenät. Formerna för servicen skiftar efter kundunderlaget och många varianter används. De former av postservice som omnämns i motionen förekommer redan i landet, och möjligheterna att bemöta allmänhetens önskemål om service torde vara goda med den starkare betoning av affärs- och marknadsorientering hos postverket som riksdagen (prop. 1983/84:34, TU 1983/84:8, rskr 1983/84:76) nyligen har beslutat om.

Utskottet utgår ifrån att postverket ständigt ser över sin service med utgångspunkt i att den skall anpassas till kundernas krav utifrån rådande ekonomiska förutsättningar. Med hänvisning härtill finner utskottet att motionen bör kunna lämnas utan någon riksdagens åtgärd.

I motion 1983/84:1260 (fp) anförs att postens brevlådeservice bör ökas bl. a. genom tätare och senare brevlådetömning.

Enligt vad utskottet har erfarit kommer postverket i höst att gå igenom standarden i den dagliga posttjänsten. Det innebär bl. a. att man kommer att se över informationen på brevlådorna och särskilt märka ut vilka lådor som töms sent. Med anledning härav bör enligt utskottets uppfattning motionen kunna lämnas utan någon riksdagens atgärd.

I motion 1983/84:1286 (fp) påtalas att julpaket till öststater ofta inte kommer fram till adressaten utan återsänds till avsändaren. Det har bl. a. varit fråga om paket med kläder och livsmedel. Postverket har enligt motionärerna tillgång till uppgifter från olika stater över sådana varor som inte godkänns för postbefordran. Verket bör förbättra sin information om sådana uppgifter. Dessutom bör problemet tas upp i bilaterala förhandlingar med särskilt öststaterna i syfte att få till stånd en harmonisering av internationella regler för postförsändelser.

Utskottet behandlade dessa frågor vid 1983 års riksmöte (TU 1982/83:10) och anslöt sig då till postverkets bedömning att personalen under inga

förhållanden kan åläggas uppgiften att söka förvissa sig om att varje kund iakttagit alla eventuella bestämmelser. De uppgifter som motionärerna refererar till återfinns i viss utsträckning i posttaxan, och postpersonalen upplyser vid förfrågan kunderna om eller hänvisar till posttaxans bestämmelser. Många stater lämnar dock inte erforderlig information till verket. Den internationella postutväxlingen regleras i världspostkonventionen. Utskottet förutsätter att postverket även i fortsättningen i sina kontakter med andra staters postförvaltningar söker tillvarata möjligheterna till den ytterligare förenkling av den internationella postutväxlingen som bedöms erforderlig och möjlig.

Med hänvisning till det anförda finner utskottet att motionen bör lämnas utan någon riksdagens åtgärd.

Korsbandsporto

I motion 1983/84:818 (fp) hemställs att ett korsbandsporto, avsevärt lägre än vanligt brevporto, bör återinföras i Sverige och Norden.

Postens taxeomläggning år 1981 medförde i många avseenden ett effektivare portosystem. Många postkunder kunde sänka sina portokostnader, medan de största prishöjningarna drabbade trycksaker. Skälet till detta var enligt verket att det kostar lika mycket att distribuera trycksaker som skrivna meddelanden, "brev". Ändå var trycksaksportot tidigare bara en tredjedel av brevportot. Kostnaden för trycksakerna fick till en del bäras av dem som skickade brev. Kostnaden beror inte på innehållet utan på kravet på sanbbhet och på vikten. Tidigare skulle alla brev – 80 % av de berörda försändelserna – snabbefordras. Man kunde inte välja längre befordringstid och lägre porto för skrivna meddelanden trots att det ger fördelar för både posten och kunder som inte har så bråttom. Därför snabbefordrades onödigt mycket post. Genom att gränsen mellan olika framställningsmetoder – tryck, kopiering, utskrift från ord/textbehandlingssystem etc. – suddas ut mer och mer blir det enligt postverket dessutom allt svårare att fastställa vad som är "trycksaker". Enligt vad utskottet har inhämtat är det svenska trycksaksportot, trots höjningarna år 1981, f. n. lägre i alla viktklasser än motsvarande porto i de andra nordiska länderna.

Utskottet finner med hänvisning till det anförda att motionen inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Motionen avstyrks därför.

Frimärksutgivning

I motion 1983/84:553 (m) yrkas att ett frimärke bör ges ut för att hedra Raoul Wallenberg. Motionären framhåller att Wallenberg genom sina insatser i mänsklighetens tjänst är en av vår tids mest kända svenskar. I motionen anförs att det år 1985 är 40 år sedan Wallenberg tillfångatogs och

att det borde uppmärksammas av det land som hade Wallenberg i officiell utlandstjänst.

Utskottet har tidigare i frågor om frimärksutgivning (senast i TU 1982/83:10) inte funnit någon riksdagens åtgärd erforderlig under hänvisning till att sådana avgörs av postverkets generaldirektör efter samråd med postens konst- och programråd. Utskottet finner ej skäl att frångå denna praxis och avstyrker motionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen för budgetåret 1984/85 medger undantag från gällande finansieringsprinciper för byggnadsinvesteringar så att även stora investeringar kan finansieras med i postverkets rörelse tillgängliga likvida medel,
2. att riksdagen till *Posthus m. m.* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag på 3 020 000 kr.,
3. beträffande *större investeringsbeslut*
   att riksdagen lämnar motion 1983/84:414 (c) yrkande 14 i denna del utan åtgärd,
4. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1983/84:2496 (m) yrkande 9 till *Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag på 513 000 000 kr.,
5. att riksdagen till *Ersättning till postverket för tidningsdistribution* för budgetåret 1984/85 anvisar ett anslag på 42 000 000 kr.,
6. beträffande *postservice m. m.*
   att riksdagen
   a. lämnar motion 1983/84:670 (m) om postens service till allmänheten utan åtgärd,
   b. lämnar motion 1983/84:1260 (fp) om tider för brevlådetömning utan åtgärd,
   c. lämnar motion 1983/84:1286 (fp) om postverkets information om tillåtet innehåll i försändelser till öststater utan åtgärd,
7. beträffande *korsbandsporto*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:818 (fp),
8. beträffande *frimärksutgivning*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:553 (m).

Stockholm den 27 mars 1984

På trafikutskottets vägnar
KURT HUGOSSON

Närvarande: Kurt Hugosson (s), Rolf Clarkson (m), Olle Östrand (s), Sven-Gösta Signell (s), Rune Torwald (c), Margit Sandéhn (s), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Sven Henricsson (vpk), Göran Riegnell (m), Sören Lekberg (s), Anna Wohlin-Andersson (c), Ingrid Andersson (s), Lisbet Calner (s) och Per-Richard Molén (m).

Reservation

Anslaget Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser (mom. 4)

Rolf Clarkson, Görel Bohlin, Göran Riegnell och Per-Richard Molén (alla m) anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "denna del." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som förs fram i motion 1983/84:2496 (m) att reglerna för statliga tjänsteförsändelser bör bli mer restriktiva. Det innebär att förslaget till anslag i budgetpropositionen kan reduceras. Utskottet avstyrker sålunda regeringens förslag och yrkar att riksdagen anslår 500 milj. kr. under detta anslag.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2496 (m) yrkande 9 och med avslag på regeringens förslag till *Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag på 500 000 000 kr.,

Särskilda yttranden

1. Större investeringsbeslut (mom. 3)

Rune Torwald och Anna Wohlin-Andersson (båda c) anför:

I motion 1983/84:414 (c) biträds förslaget att postens investeringar i sin helhet får finansieras med postverkets rörelsemedel, men att alla större investeringsbeslut bör underställas statsmakterna. Utskottet har i sitt betänkande inte tagit ställning till några nya beslutsregler eller finansieringsprinciper varför vi inte har anledning att reservera oss mot detsamma. Vi vill dock understryka vikten av att besluten om större investeringar liksom tidigare bör underställas regering och riksdag. Det vore enligt vår uppfattning inte rimligt att statsmakterna avhänder sig möjligheten att påverka denna typ av strategiska beslut.

2. Korsbandsporto (mom. 7)

Rune Torwald och Anna Wohlin-Andersson (båda c) anför:

Det är uppenbart att 1981 års taxeomläggning drabbat många enskilda postkunder mycket hårt. Flertalet av dessa har inte de postmängder som ger dem möjlighet att utnyttja det s. k. ekonomiportot. Normalportot sedan den 1 juni 1983 är f. ö. så egendomligt uppbyggt att en person som vill sända tidningar/böcker i viktgrupperna 100–999 g till en medmänniska gör detta billigare om personen i fråga bor i Lima, Peru eller i Mora, Minnesota än om han bor i motsvarande svenska orter. Detta är givetvis en orimlighet och visar att det svenska portot ligger alltför högt i dessa viktklasser. Förhoppningsvis kommer detta att beaktas vid kommande taxejusteringar.

3. Korsbandsporto (mom. 7)

Olle Grahn (fp) anför:

Det påtalas i motion 1983/84:818 (fp) att genom 1981 års taxeomläggning för postbefordran uppstod effekter som medförde orimliga portohöjningar i vissa fall. Jag utgår från att sådana effekter justeras vid en kommande taxeomläggning inom postverket.

minab/gotab Stockholm 1984 77963